

TUTKIMUSNÄKÖKULMIA
KANSLIAPÄÄLLIKÖIDEN PÄÄVIESTEIHIN:

GLOBAALI EPÄVAKAUS

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

Tietokooste on Suomalaisen Tiedeakatemia koostama ja sen sisältö perustuu tutkimustietoon sekä tutkijoiden asiantuntija-arvioihin. Tietokooste ei edusta osallistuneiden tutkijoiden konsensusta käsitellyistä aiheista, vaan nostaa esiin erilaisia politiikkarelevantteja näkökulmia, riskejä ja mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat Suomen toimintaympäristöön kahden seuraavan hallituskauden aikana.

Tietokooste on toteutettu valtioneuvoston kanslian tietotarpeeseen, ja sen tarkoituksena on tuottaa tutkimuksellisia näkökulmia kansliapäälliköiden pääviestien teemoihin.

Tietokooste on tehty keväällä 2026.

Tietokooste on koostettu seuraavien tutkijoiden tuottamasta materiaalista:

MINNA HOROWITZ
yliopistotutkija, Helsingin yliopisto

ARTTU SAARINEN
yliopistonlehtori, Turun yliopisto

HANNA SMITH
työelämäprofessori, Vaasan yliopisto

MIKAEL WIGELL,
vieraileva johtava tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

Taitto: Eve Sillanpää

Paino: Picaset

SISÄLLYS

1.	TIIVISTELMÄ	4
2.	JOHDANTO	5
3.	GEOPOLIITTINEN EPÄVAKAUS JA TALOUSVAIKUTUKSET	6
	3.1. Venäjältä voi tulla vieläkin vaarallisempi, jos Ukrainan sota laantuu	6
	3.2. Geopoliittinen epävakaus lisää varovaisuutta ja valtiolähtöistä ohjausta	6
	3.3. Konfliktien puhkeaminen vaikuttaa erityisesti logistiikkaan ja energian hintaan	7
	3.4. Kasvun mahdollisuuksia turvallisuusnäkökulmasta	7
4.	INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN JA LUOTTAMUS	10
	4.1. Venäjä, Kiina ja Iran pyrkivät heikentämään demokratioita	10
	4.2. Venäjä on Euroopan suurin disinformaatiouhka	10
	4.3. Globaalit teknologiayhtiöt kamppailevat informaation hallinnasta	10
	4.4. Somejättien alustoilla tehdään systemaattista nuoriin kohdentuvaa vaikuttamista	11
	4.5. Tekoälyn ja alustojen lukutaitoa tulee vahvistaa läpi yhteiskunnan	12
5.	AFFEKTIIVINEN POLARISAATIO	13
	5.1. Kärkevä vastakkainasettelu on tullut jäädäkseen Eurooppaan	13
	5.2. Talous- ja sosiaalipolitiikan kysymykset polarisoivat suomalaisia	13
	5.3. Faktojen valikointi ja niistä kiistely lisäävät polarisaatiota julkisessa keskustelussa	13
	5.4. Velkaantuneessa valtiossa kovat puheet valuvat politiikasta kansan pariin	14
	LÄHTEET	15

1. TIIVISTELMÄ

Venäjän hyökkäyssodan pitkän aikavälin seuraus on sisäpoliittisesti heikko Venäjä, joka tarvitsee sotilaallista toimintaa statuksensa ylläpitämiseen, ja joka voi testata Eurooppaa ja Natoa. Myös arktisen alueen geopoliittiset jännitteet voivat kiristyä ja odottamattomat uhat lisääntyä.

Äkillisten geopoliittisten kriisien myötä voi nopeasti syntyä suoria fyysisiä rajoituksia ja häiriöitä taloudelliselle toiminnalle. Tulevaisuudessa meriliikenteen häiriöt voivat aiheuttaa toimitusketjujen uudelleenreititystä ja kustannuspaineita. Itämeren kriittisen infrastruktuurin häiriöt, kuten sähkö- ja valokuitukaapeleiden katkaiseminen, ovat entistä todennäköisempiä.

Julkisen talouden sopeutuspaineen alla on keskeistä suojata strategiset investoinnit, kuten energian tuotanto ja saatavuus, data- ja kyberinfrastruktuuri, logistiikka, kriittinen osaaminen sekä puolustusteollinen kapasiteetti. Liian nopea sopeutus voi kasvattaa haavoittuvuutta puolustuksessa, kyberturvallisuudessa ja huoltovarmuudessa.

Informaation osoittaminen vääräksi tai valheelliseksi jälkikätehen on tehottomampaa kuin sen ennaltaehkäisevä kumoaminen. Suomen on pysyttävä ajan tasalla Venäjän tekemästä tiedon manipuloinnista, kuten käytössä olevista puhetavoista ja asioiden kehystämisestä. Mikäli tässä ei onnistuta, luottamus päättäjiä kohtaan heikentyy ja turvattomuuden tunne kasvaa.

Informaation hallinnasta kamppailevat erityisesti globaalit teknologiayhtiöt, joiden alustoja voivat hyödyntää monenlaiset tahot. Globaalien digialustojen ja uutismedian muodostama hybridi mediajärjestelmä kiihdyttää ja polarisoi julkista keskustelua.

Somejättien alustoilla tehdään systemaattista vaikuttamista erityisesti nuoriin. Algoritmit painottavat tunteita herättäviä, kärjistäviä tai muuten polarisoivia sisältöjä. Suomessa merkittävä haaste on maahanmuuttokysymyksiin ja vihapuheeseen liittyvä disinformaatio. Keskeinen ratkaisu informaatiovaikuttamista vastaan on ”alustalukutaidon” eli media-, informaatio- ja tekoälylukutaidon vahvistaminen koko yhteiskunnassa.

Suomea ovat suojanneet affektiiviselta polarisaatiolta eli tunnepohjaiselta vastakkainasettelulta viisi tekijää 1) toimiva yhteiskunta, 2) yhtenäinen peruskoulujärjestelmä, 3) laaja monipuoluejärjestelmä, 4) luotettava perinteinen media sekä 5) uskonnon vähäinen merkitys yhteiskunnassa.

Affektiivinen polarisaatio ei automaattisesti tarkoita demokratian vastaisuutta. Voimakas tunnepohjainen polarisaatio on kuitenkin turvallisuusuhka, koska se vähentää kansalaisten turvallisuuden tunnetta. Yksilötasolla voimakas affektiivisen polarisaation kokemus lisää riskiä väkivallan käyttöön poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomessa tunnepohjainen polarisaatio on voimistunut 2000-luvulla, ja jatkossa se tulee näkymään ennen kaikkea talous- ja sosiaalipoliittisten kysymysten ympärillä.

Velkaantunut valtio ja talouden sopeuttamispaine luo kovaa poliittista retoriikkaa. Poliittisen eliitin tunnereaktioihin perustuva viestintätyyli siirtyy kansainvälisen tutkimuksen perusteella vähitellen myös muille yhteiskunnan areenoille.

2. JOHDANTO

Tähän tietokoosteeseen koottujen tutkimusnäkökulmien toivotaan vahvistavan osaltaan tietopohjaa, jonka avulla valtionhallinnon valmisteluprosesseissa sekä poliittisessa päätöksenteossa joudutaan tekemään valintoja ja priorisointeja tulevien kahden hallituskauden 2027–2035 aikana.

Julkisen talouden kehitykseen, uudistavan talouskasvun mahdollisuuksiin ja globaaliin epävakautteen liittyvät aiheet ovat suurelta osin tulevaisuuden ennakkointia, johon ei ole välttämättä tarjolla suoraan tutkimusevidenssiä tai tutkimuspohjaista mallinnusta. Tietokooste on siksi monelta osin tutkijoiden asiantuntemukseen perustuvaa arvioivaa ennakkointitietoa.

Tässä työssä valitut tutkimusnäkökulmat globaalin epävakauden ja turvallisuuden osalta liittyvät:

- globaalin epävakauden talousvaikutuksiin,
- informaatiovaikuttamiseen ja luottamukseen sekä
- tunnepohjaiseen vastakkainasetteluun eli affektiiviseen polarisaatioon.

Julkisen talouden näkökulmasta taloudellinen turvallisuus tarkoittaa mm. taloudellista kestävyyttä pitkällä aikavälillä, kykyä reagoida kriiseihin ilman, että talous romahtaa, riippumattomuutta yksittäisistä rahoittajista tai velkojista sekä huoltovarmuutta.

Vaikka geopolittinen kriisi tapahtuisi maantieteellisesti kaukana, sen vaikutukset välittyvät nopeasti myös Suomeen esimerkiksi tuonti- ja vientiketjujen kuljetuskustannusten nousuna, toimitusviiveinä ja saatavuusongelmina. Erityisesti energia-, raaka-aine- ja komponenttivrirat voivat kallistua tai hidastua, mikä heijastuu suoraan teollisuuden tuotantokustannuksiin ja toimitusvarmuuteen.

Muuhun Eurooppaan verrattuna affektiivinen polarisaatio on Suomessa edelleen matalaa, mutta poliittinen blokkiutumisen on muuttunut selvemmäksi. Globaalien alustojen algoritmit kiihdyttävät polarisaatiota ja informaatiohäiriöiden leviämistä. Myös Suomessa erityisesti nuoriin kohdistuva vahvoihin retoriisiin kärjistyksiin perustuva vaikuttaminen lisääntyy sosiaalisen median alustoilla.

Poliittiseen epävakautteen liittyy ensisijaisesti erilaisia riskejä, mutta niihin varautuminen voi luoda Suomelle myös mahdollisuuksia. Esimerkiksi energiajärjestelmien kriisinsietokyvyn vahvistaminen voi palvella myös ekologisia tavoitteita, kuten uusiutuvan kotimaisen energian käytön lisäämistä. Suomen mahdollisuuksia ovat myös kotimaiset ja EU-tason panostukset strategiaan kyvykkyyksiin esimerkiksi energian, datan, kriittisten raaka-aineiden ja puolustusteollisuuden osalta.

Sinisellä pystyviivalla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden arvioita ilmiöstä, sen kehityskuluista ja ratkaisuista

? Symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden esille nostamia tutkimusaukkoja aiheista, joista ei ole olemassa tutkittua tietoa

3. GEOPOLIITTINEN EPÄVAKAUS JA TALOUSVAIKUTUKSET

3.1. Venäjistä voi tulla vieläkin vaarallisempi, jos Ukrainan sota laantuu

Euroopan ja Venäjän on tulevaisuudessa hyvin vaikea löytää yhteistä säveltä, vaikka Ukraina saataisiin pysyvämpi aselepo¹.

Venäjän heikentyminen on aina tehnyt siitä arvaamattoman. Hyökkäyssodan pitkän aikavälin seuraus on sisäpoliittisesti heikko Venäjä, joka tarvitsee sotilaallista toimintaa statuksensa ylläpitämiseen², ja joka heikkona hetkenä voi testata Eurooppaa ja Natoa³. Venäjän pitkän tähtäimen tavoitteita ovat eurooppalaisen turvallisuusarkkitehtuurin uudelleenjärjestäminen sekä Yhdysvaltojen roolin pienentäminen Euroopassa⁴.

Jatkossa Venäjä-suhteessa tulee priorisoida turvallisuuspoliittikkaa talouden sijaan. Erityisesti on huomioitava Venäjän Nato-alueelle kohdistama turvallisuusvalmiuteen liittyvä testaaminen sekä mahdollisten Venäjän sisäisten konfliktien vaikutukset Eurooppaan. Jos tällaiset riskit toteutuvat, tulee Suomen olla varautunut siihen, miten reagoidaan ja kenen kanssa.

Arktisen alueen geopolitiittiset jännitteet voivat kiristyä, ja odottamattomat uhkat lisääntyä, kun suurvaltojen kilpailu alueella kiihtyy. Samaan aikaan jännitteiden ja uhkakuvien kasvun kanssa ilmastonmuutos voi avata mahdollisuuksia tiedeyhteistyöhön, uusiin luonnonvaralähteisiin ja taloudellisiin hyötyihin. Esimerkiksi arktisen alueen kehittäminen voi tuoda uusia infrastruktuuriprojekteja ja muuttoliikettä. Arktisen väylän hyödyntäminen meriliikenteessä vuoden ympäri mullistaisi Euroopan ja Aasian välisen kaupan.⁵⁻⁷

Arktiseen alueeseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja miettiä Suomen varautumista pohjoisten alueiden näkökulmasta.

3.2. Geopoliittinen epävakaus lisää varovaisuutta ja valtiolähtöistä ohjausta

Geopoliittinen epävakaus johtaa talouden toimijoiden varovaisuuteen, mikä heikentää kysyntää; yritykset lykkäävät investointeja ja kotitaloudet lisäävät varautumissäästämistä. Varautuminen voi vaikuttaa myös kotimaiseen tarjontaan, mikäli kriittisten raaka-aineiden, puolivalmisteiden ja lopputuotteiden äkillinen korkea kulutus nostaa hintoja ja heikentää saatavuutta Suomeen.

Epävakaus voi vaikuttaa myös rahoitusmarkkinoiden kautta riskien uudelleenhinnoitteluna. Tämä näkyy pääomakustannuksissa sekä valuuttakurssien ja korkojen vaihteluna. Valtion ja yritysten rahoituskustannukset voivat nousta nopeasti, jos ulkomaisten sijoittajien riskikäsitykset muuttuvat. Riskilisien kasvu heijastuu suoraan myös julkisen talouden velanhoitokustannuksiin sekä yritysten investointiedellytyksiin.

Globaalin epävakauden seurauksena valtiot rajoittavat ja ohjaavat teknologian liikkeitä aiempaa enemmän esimerkiksi vientivalvonnan, investointiseulontojen, pakotteiden, datan siirtoa koskevien rajoitusten sekä standardien ja teknologiaekosysteemien eriyttämisen keinoin. Suomen kannalta tämä tarkoittaa, että yritysten pääsy keskeisiin teknologioihin, markkinoille ja yhteistyöverkostoihin voi rajoittua.

3.3. Konflikttien puhkeaminen vaikuttaa erityisesti logistiikkaan ja energian hintaan

Äkillisten geopoliittisten kriisien myötä voi syntyä nopeasti suoria fyysisiä rajoituksia ja häiriöitä taloudelliselle toiminnalle. Kaupan ja logistiikan häiriöt voivat ilmetä esimerkiksi merireittien, vakuutusten ja kuljetuskapasiteetin kautta, mikä pidentää toimitusaikoja ja nostaa kustannuksia. Esimerkiksi merivakuutukset Persianlahdella purjehtiville laivoille peruttiin nopeasti Hormuzinsalmen hyökkäyksen jälkeen⁸.

Tulevaisuudessa meriliikenteen häiriöt Punaisellaamerellä ja Indo-Tyyneenmeren alueella voivat aiheuttaa toimitusketjujen uudelleenreititystä ja kustannuspaineita. Nämä merialueet ovat keskeisiä globaalin kaupan solmukohtia, joiden kautta kulkee merkittävä osa Euroopan ja Aasian välisestä tavaraliikenteestä.

Kriisiytyvissä tilanteissa Itämeren kriittisen infrastruktuurin häiriöt, kuten sähkö- ja valokuitukaapeleiden katkaiseminen, ovat entistä todennäköisempiä. Energiaturvallisuuteen ja infrastruktuuriin kohdistuvat riskit Itämerellä nostavat myös investointien riskejä erityisesti sellaisissa hankkeissa, jotka ovat riippuvaisia Itämeren yli kulkevasta energia-, data- ja logistiikkainfrastruktuurista, kuten merikaapeleista, sähkönsiirtoyhteyksistä, satamista ja niihin kytkeytyvistä teollisista investoinneista.

Iranin sota voi nostaa öljyn ja maakaasun hintoja ja heijastua myös sähkön hintaan. Vaikutukset ovat kuitenkin samansuuntaisia Suomelle ja eurooppalaisille kilpailijamaille, joten sähkön hinnan nousu ei todennäköisesti heikentäisi Suomen kilpailukykyä.

? Tutkimustietoa ei ole Suomen talouden varmuusjärjestelyjen, kuten varmuusvarastojen, vaihtoehtoisten toimitusketjujen tai kotimaiseen tuotantoon panostamisen hyöty-kustannussuhteista.

? Ei ole tutkittu, mitä taloudellisia vaikutuksia syntyy data-, energia- tai logistiikkaverkkojen häiriöistä ja millaisia kustannuksia syntyy niiden nopeasta palauttamisesta normaaliksi.

Julkisen talouden sopeutuspaineen alla on keskeistä suojata strategiset investoinnit, kuten energian tuotanto ja saatavuus, data- ja kyberinfrastruktuuri, logistiikka, kriittinen osaaminen sekä puolustusteollinen kapasiteetti. Liian nopea sopeutus voi kasvattaa haavoittuvuutta puolustuksessa, kyberturvallisuudessa ja huoltovarmuudessa.

On tehokasta pyrkiä hyödyntämään normaalin taloudellisen toiminnan ja turvallisuutta tukevien toimintojen synergioita. Tällaisia ovat esimerkiksi liikenne- ja tietoliikenneverkon häiriönkestävyyden parantaminen sekä sellaisen ase- ja turvallisuusteknologian kehittäminen, jota voidaan hyödyntää Suomessa ja myydä myös muualle.

3.4. Kasvun mahdollisuuksia turvallisuusnäkökulmasta

Suomen Nato-jäsenyys lähtökohtaisesti tukee Suomen mahdollisuuksia talouskasvuun. Nato-jäsenyys on parantanut yleisesti uuden jäsenen houkuttelevuutta ulkomaisten investointien osalta sekä edesauttanut vientiä⁹. Puolustukseen tehtävät investoinnit voivat hyödyttää yhteiskuntaa myös laajemmin. Puolustusteollisuuden kasvaessa työllistetään ihmisiä koko tuotantoketjun varrella. Erilaiset rakennusprojektit ja joukkojen sijoitukset luovat moninaisia tarpeita itse projektien ulkopuolella. Puolustusmenojen noustessa 3–5 % BKT:sta tarvitaan vahvaa yhteistyötä armeijan ja muun yhteiskunnan välillä sekä laajaa siviiliosajien hyödyntämistä¹⁰.

EU on kehittymässä myös turvallisuuspoliittiseksi toimijaksi, ja EU:n jäsenenä Suomella on mahdollisuuksia vahvistaa talouttaan osana uutta kehitystä. Puolustusteollisuus on kasvava ala, mutta on varottava Nokia-ilmiotä eli yhden toimialan varaan laskemista.

Turvallisuusnäkökulmasta TKI-politiikassa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti:

- 1. Tutkimusturvallisuuteen,** joka tarkoittaa kriittisen tiedon ja teknologian ei-toivotun siirtymisen, haitallisen ulkomaisen vaikuttamisen sekä eettisten normien loukkausten ennakkointia ja hallintaa tutkimusympäristössä. Tavoitteena on suojata eurooppalainen tutkimus riskeiltä, jotka voivat uhata unionin turvallisuutta, arvoja tai perusoikeuksia.
- 2. Vientivalvontakyvykkyyteen,** joka tarkoittaa organisaatioiden kykyä tunnistaa ja noudattaa sekä kansallisen lainsäädännön että EU-asetuksen mukaisia vientirajoituksia, jotka koskevat kaksikäyttötuotteita eli tuotteita, ohjelmistoja ja tietämystä, joilla on sekä siviili- että sotilaallisia käyttötarkoituksia.
- 3. Harkitumpiin kumppanivalintoihin,** joissa korostuu yhteistyökumppaneiden sidosten, tavoitteiden ja riskiprofilien arviointi erityisesti silloin, kun yhteistyö koskee strategisesti merkittäviä teknologia-aloja.

Riskit ja mahdollisuudet liittyen kriittisiin raaka-aineisiin

Suomen riskit:

- Kaivos-, jalostus- ja komponenttietekijöiden voimakas maantieteellinen keskittyminen, erityisesti Kiinaan (jalostus ja komponenttituotanto), mutta myös esimerkiksi Kongon demokraattiseen tasavaltaan (koboltti) ja Indonesiaan (nikkeli), mikä altistaa vientirajoituksille ja hintashokeille.
- Lupaprosessit ja paikallinen hyväksyttävyyks voivat muodostua pullonkaulaksi erityisesti uusien kaivosten, jalostuslaitosten ja kiertotalousratkaisujen (esim. akkukierrätys) perustamisessa ja laajentamisessa.

Suomen mahdollisuudet:

- Asemoituminen EU:n sisäisenä vastuullisena tuottajana yhdistämällä kaivostoiminnan, jalostuksen ja kiertotalouden.
- Siirtyminen tuotannon arvoketjussa ylöspäin jalostukseen, akkumateriaaleihin, kierrätykseen ja materiaalitekologiaan.

Riskit ja mahdollisuudet liittyen korkean osaamistason työvoimaan

Suomen riskit:

- Globaali kilpailu osaajista, joka kiristyy erityisesti tekoälyn, kyberturvallisuuden, puolustuksen ja energijärjestelmien aloilla.
- Maahanmuuton, lupaprosessien ja perheiden asettautumisen kitkat ovat heikentävä kilpailutekijä.
- Tutkimus- ja innovaatioekosysteemien rakentumiseen liittyvät riskiseulonnat ja yhteistyörajoitteet voivat heikentää kansainvälisiä verkostoja.
- Teknologisen infrastruktuurin jakautuminen Yhdysvaltojen ja Kiinan vaikutuspiireihin ja yhteensopimattomiin järjestelmiin kiihtyy suhteessa tekoälyyn, kvanttitekologiaan ja puolijohteisiin, mikä johtaa vientivalvontoihin ja teknologian standardien eriytymiseen.

Suomen mahdollisuus:

- Turvallinen, vakaa ja teknologisesti kehittynyt yhteiskunnallinen toimintaympäristö osaajien houkuttelemisessa, mikäli maahantuloprosessit ovat nopeita ja urapolut selkeitä.

? Tutkimustietoa ei ole siitä, miten Suomen maahanmuuttopolitiikka, verotus tai tutkimusturvallisuus vaikuttavat kansainvälisten osaajien hakeutumiseen Suomeen tai edelleen innovaatioiden syntymiseen.

Kaksi keskeistä geopoliittista skenaariota ja niiden vaikutuksia taloudelle

Skenaario	Mitä tapahtuu?	Todennäköisiä seurauksia Suomen taloudelle
Venäjä koee voittaneensa Ukrainan sodan	<p>Jos Venäjä pystyy alistamaan Ukrainan tavalla, jonka se koee voitoksi, se todennäköisesti jatkaa jonkinasteista aggressiota lähialueillaan, kuten Itämeren piirissä tai arktisella alueella testatakseen Naton puolustushalukkuutta.</p> <p>Venäjä saattaa pyrkiä ottamaan myös Keski-Aasian vahvemmin hallintaansa.</p>	<ol style="list-style-type: none">1) Suomi lisää nopeasti turvallisuutta vahvistavia toimia, kuten asehankintoja ja reserviläisten mobilisointia.2) Kotimainen kysyntä heikkenee, turismi vähenee ja työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto hiipuu.3) Sijoittajien riskilisiä Suomeen tehtäviin sijoituksiin kasvaa.4) Suomalaisen yritysten toiminta Keski-Aasiassa hankaloituu.
Euroatlanttinen turvallisuus-yhteistyö rapautuu entisestään tai Yhdysvallat lähtee Natosta	<p>Yhdysvallat näkee EU:n yhä enemmän vastustajanaan, jota se pyrkii heikentämään tukemalla eurokriittisiä poliittisia voimia.</p> <p>Yhdysvaltojen nykyhallinto on jo osoittanut valmiutta käyttää taloudellisia painostuskeinoja monenlaisten tavoitteiden edistämiseen. Yhdysvalloilla voisi olla myös intressi ryhtyä taloudelliseen yhteistyöhön Venäjän kanssa.</p>	<ol style="list-style-type: none">1) Suomessa talouden resilienssiä vahvistetaan hajauttamalla kriittisiä riippuvuuksia ulkomaiseen teknologiaan ja palveluihin.2) Hajauttaminen merkitsee tehokkuustappioita, joista seuraa BKT:n kasvun hidastumista.3) Kauppa Yhdysvaltojen kanssa on osin paikannut Venäjän kaupan jättämää aukkoa. Kumppanuussuhteen muuttuminen aiheuttaa taloudellisia haasteita.

4. INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN JA LUOTTAMUS

4.1. Venäjä, Kiina ja Iran pyrkivät heikentämään demokratioita

Erityisesti Venäjä, Kiina ja Iran ovat valtioita, jotka pyrkivät heikentämään demokratioita ja joilla on kykyä toimia rajojensa ulkopuolella^{11–15}. Maista jokainen on kohdistanut informaatiovaikuttamistaan myös Suomeen.

Venäjä ja Kiina ovat rakentaneet disinformaation tuottamiseen ja levittämiseen verkostomaiset ekosysteemit, joka koostuvat useista erilaisista kanavista ja operaatioista¹⁶. Kiinan ja Venäjän tarkoituksena on vahvistaa autoritaarista järjestelmää maailmalla ja heikentää demokraattisia voimia¹⁷.

Normien ja pelisääntöjen rapauttaminen niitä kyseenalaistamalla ja vaihtoehtoisia järjestelmiä tarjoamalla vaikuttaa luottamukseen kohdemaan yhteiskunnassa.

Informaation osoittaminen vääräksi tai valheelliseksi jälkikäteen (debunking) on osoittautunut tehottomaksi keinoksi torjua mis- ja disinformaatiota. Ulkopuolelta tulevan vihamielisen ja manipuloivan informaation torjumiseksi tulisikin siirtyä ennaltaehkäisevään kumoamiseen (prebunking).

Prebunking on pitkäaikainen strategia, jolla ennakoidaan vääristyneen tiedon tarinoita. Ennaltaehkäisy tulee aloittaa mahdollisimman aikaisin eli jo peruskoulutasolta. Valtiotason strategisessa viestinnässä tulee varautua mahdollisiin teemoihin, joilla hyökätään Suomea vastaan ja nostaa niitä etupainoisesti julkiseen keskusteluun mahdollisimman laajasti.

4.2. Venäjä on Euroopan suurin disinformaatiouhka

Suomen Nato-jäsenyys tuli Venäjälle yllätyksenä ja hetkellisesti Venäjän informaatiokampanjat

Suomea kohtaa vaimenivat. Nyt Suomi on jälleen yksi Venäjän disinformaation kohteista¹⁸.

Euroopan ulkosuhdehallinnon seurannan vuosijaksolla 2023–2024 luokiteltiin 505 tapausta, joissa oli kyse ns. FIMI-toiminnasta (Foreign Information Manipulation and Interference) eli ulkomaisesta tiedon manipuloinnista ja siihen puuttumisesta. Venäjä on suurin yksittäinen toimija Euroopassa toimivan FIMI-järjestelmän taustalla, kattaen siitä 20 %¹³.

Suomen on pysyttävä ajan tasalla Venäjän muuttuvasta FIMI-toiminnasta, kuten käytössä olevista puhetavoista ja asioiden kehystämisestä sekä FIMIin liittyvistä strategisista tavoitteista. Mikäli näin ei tapahdu, luottamus päättäjiä kohtaan heikentyy ja turvattomuuden tunne kasvaa¹⁹.

Suomessa on jo opittu ymmärtämään paremmin disinformaation läsnäoloa. Venäjän disinformaation ”torjunnassa” on keskeistä ymmärtää:

- Venäjän strategista ajattelua,
- miten Venäjä hyödyntää tilanteita,
- mitkä asiat ovat sille tärkeitä,
- millaisia verkostoja Venäjä käyttää ja
- mitkä ovat sen teknologiset kyvyt.

4.3. Globaalit teknologiayhtiöt kamppailevat informaation hallinnasta

Gloaalien digialustojen ja uutismedian muodostama hybridi mediajärjestelmä kiihdyttää ja polarisoi julkista keskustelua sekä houkuttelee mukaan uusia osallistujia perinteistä järjestelmää todennäköisemmin. Samalla olennaisen ja epäolennaisen sekä uutistiedon ja muualla tuotetun tiedon erot hämärtyvät²⁰.

Algoritmit painottavat tunteita herättäviä, kärjistäviä tai muuten polarisoivia sisältöjä. Verkkoalustojen ominaisuuksia hyödynnetään yhä taitavammin paitsi näkyvyyden saamiseen kampanjoinnissa ja vaikuttamisessa, myös etenkin vahingollisten sisältöjen, kuten mis- ja disinformaation ja vihapuheen, levittämiseen¹⁶.

Erityisesti oikeistopopulismi on raaistanut poliittista keskustelukulttuuria ja vallannut sosiaalisen median¹⁶.

Suomessa erityisen merkittävä haaste on maahanmuuttokysymyksiin ja vihapuheeseen liittyvä disinformaatio^{21,22}.

Kontrolli tietoverkoista on turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta keskeistä. Se ei kuitenkaan rajaudu vain valtioiden väliseen geopolittiseen kamppailuun, vaan keskeisiä toimijoita ovat suuret teknologiajätit ja kansainväliset instituutiot.

4.4. Somejättien alustoilla tehdään systemaattista nuoriin kohdentuvaa vaikuttamista

Sosiaalinen media toimii tehokkaana informaatiohäiriöiden jakelukanavana, jossa virheellinen tieto leviää nopeasti ja saavuttaa laajoja yleisöjä. Bottiverkostot ja automatisoidut tilit tehostavat väärän tiedon leviämistä. Suurin osa vihapuheesta esiintyy keskustelupalstoilla ja algoritmit vahvistavat sen näkyvyyttä²³.

Nuoret saavat uutisensa yhä useammin sosiaalisesta mediasta. TikTok on vuonna 2026 suosituin uutislähde, vaikka nuoret eivät siihen juuri luota²⁴.

Globaalien somealustojen toimintalogiikka vaikuttaa nuorten luottamuksen polarisoitumiseen. Algoritmit suosivat negatiivista sisältöä, joten sellainen leviää alustoilla tehokkaasti. Suomessa on havaittu ainakin yhden poliittisen puolueen hyödyntävän somealustojen logiikkaa omien viestiensä levittämiseen.

Suomessa on vielä eheä mediaympäristö

Informaatioeheydellä tarkoitetaan media- ja viestintäympäristöä, joka turvaa yksilön valinnanmahdollisuudet, vapauden ja yksityisyyden sekä mahdollistaa tietoon perustuvat ja itsenäiset päätökset¹⁶.

Suomen informaatioeheys on kansainvälisesti vertailtuna vahva. Kansalaisten luottamus mediaan on suhteellisen korkealla tasolla, maan mediakenttä on monipuolinen ja vieraan vallan vaikuttamisyritykset ovat toistaiseksi pääosin epäonnistuneet vahvan mediakasvatusperinteen ja korkean yhteiskunnallisen luottamuksen ansiosta¹⁶.

Vastustuskykyä esimerkiksi Venäjän propagandaa vastaan selittävät korkea luottamus, vahva medialukutaito sekä osin myös suomen kielen suojaava vaikutus. Yleisesti mediajärjestelmän monipuolisuus ja korkea luottamus suojaavat informaatiohäiriöiltä²⁵.

Vahva ja monipuolinen kansallinen mediajärjestelmä on keskeinen osa kansallista turvallisuutta ja kriisinkestävyyttä. Jatkossa pohjoismaisen yhteistyön lisääminen on keskeinen mahdollisuus yhteiskunnallisen turvallisuuden ja informaatioeheyden näkökulmista. Pohjoismailla on yhteinen arvopohja sekä suhteellisen samankaltaiset kansalliset mediajärjestelmät.

4.5. Tekoälyn ja alustojen lukutaitoa tulee vahvistaa läpi yhteiskunnan

Suomessa luottamus tietoinstituutioihin on kokonaisuudessaan korkealla tasolla. Silti erityisesti miesten, matalammin koulutettujen, työttömien ja perussuomalaisten kannattajien luottamus valtavirtamediaan on laskussa. Maahanmuuttajat luottavat ja arvostavat suomalaista mediaa erityisesti ensimmäisten vuosien aikana, mutta sitten luottamus hiipuu, ja suomalaisen uutismedian seuraaminen saattaa jopa lakata²⁶. Perussuomalaisten kannattajien luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on ollut jo pidempään muiden poliittisten ryhmien kannatusta heikompaa²⁷ ja vastaavaa eriytmistä on ollut nähtävissä myös medialuottamuksen osa²⁸.

Suomalaiset kokevat, että omat kyvyt eivät riitä hallitsemaan informaatiotulvaa, havaitsemaan disinformaatiota tai torjumaan verkkohäirintää. Esimerkiksi uutisten välttely on lisääntynyt²⁹.

Suomalaisten ”alustalukutaitoa” tulee vahvistaa. Keskeisenä koko yhteiskunnan kattavana ratkaisuna on media-, informaatio- ja tekoälylukutaidon vahvistaminen. Tähän tarvitaan uutta ja monialaista asiantuntemusta sekä koulutusta, joka kattaa kaikki ikäryhmät ja painottaa kriittistä ajattelua²⁵.

5. AFFEKTIIVINEN POLARISAATIO

5.1. Kärkevä vastakkainasettelu on tullut jäädäkseen Eurooppaan

Suurin osa aikaisemmasta affektiivisen polarisaation eli kärjistyneen tunnepohjaisen vastakkainasettelun tutkimuksesta on keskittynyt kaksipuoluejärjestelmiin. Eurooppalaisissa monipuoluejärjestelmissä kahden puolueen välistä suhdetta on huomattavasti hankalampaa mitata ja arvioida³⁰.

On huomattava, että affektiivinen polarisaatio ei automaattisesti tarkoita esimerkiksi demokratian vastaisuutta³¹ tai negatiivista kehitystä. Affektiivinen polarisaatio voi liittyä identiteettiin, ryhmädynamiikkaan, luottamukseen, uskomuksiin, ennakkosenteisiin, normeihin, tunteisiin tai väärinymmärryksiin ja tulkintoihin³².

Edellä mainittuihin kokonaisuuksiin liittyy aina polarisaatiota, mutta sen kärjistynyt, henkilökohtainen tai loukkaava luonne muodostuvat ongelmiksi.

2020-luvulla tapahtuneessa kehityksessä on suuria maakohtaisia eroja. Eurooppalaisittain affektiivinen polarisaatio yhdistyy yleiseen epäluottamukseen mediaa ja poliittisia instituutioita kohtaan³⁰. Itä-Euroopassa affektiivinen polarisaatio on voimakkainta ja Pohjoismaissa maltillista. Aiemman kansainvälisen tutkimuksen perusteella Ruotsissa ja Tanskassa polarisaatio on hieman muita Pohjoismaita korkeammalla tasolla³³.

Yleisellä tasolla voi todeta, että kärkevämpi vastakkainasettelu, jossa poliittisen ideologian lisäksi hajottavana tekijänä on myös henkilökohtainen vastenmielisyys, on tullut jäädäkseen myös Eurooppaan³⁴. Voimakas affektiivinen polarisaatio on turvallisuusuhka, koska se vähentää kansalaisten turvallisuuden tunnetta. Yksilötasolla voimakas affektiivisen polarisaation kokemus lisää riskiä väkivallan käyttöön poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi³³.

Tutkimus ei tarjoa selkeitä vastauksia siihen, miksi erilaiset mielipiteet kärjistyvät. Voidaan kuitenkin sanoa, että seuraavat ilmiöt vahvistavat kehitystä:

- ulkopuolelta tulevat vaikuttamis- ja häiritsemiskampanjat sekoittavat kansallista dynamiikkaa
- sosiaalisen median mahdollistama anonymiteetti on vääristänyt ihmisten välistä kommunikaatiota

- yleissivistyksen heikentyminen on edesauttanut sitä, että asiayhteyksiä ei nähdä laajemmassa kontekstissa ja disinformaatio voi vaikuttaa vahvemmin

Nämä kehityskulut yhdistettynä sosiaalisen median lyhyisiin sisältöihin, joissa ei ole selitystä tai kontekstia lisäävät henkilökohtaisuuksiin menemistä ja sen hyväksyttävyyttä.

5.2. Talous- ja sosiaalipolitiikan kysymykset polarisoivat suomalaisia

Suomessa polarisaatio on jatkuvasti voimistunut 2000-luvulla ja negatiivinen kehitys ei ainakaan vielä ole saavuttanut lakipistettään^{35,36}.

Suomessa affektiivisuus on näkynyt 2010-luvulta alkaen ennen kaikkea poliittisten puolueiden blokkautumisena, jossa puolueet ryhmittyvät vastakkaisiin erimielisiin leireihin³⁶. Blokit muodostuvat talous- ja sosiaalipolitiikan sekä arvokysymysten ympärille. 2020-luvun alkuun saakka erityisesti arvokonservatismi synnytti vahvoja jakolinjoja puolueiden kannattajien välille³⁶.

Suomessa affektiivinen polarisaatio näkyy jatkossakin talous- ja sosiaalipolitiittisten kysymysten ympärillä. Epätervettä polarisaatiota ruokkivat myös erilaiset näkemykset yhteiskunnallemme uudemmissa teemoissa, kuten maahanmuuttoon, perinteisen median uskottavuuteen, seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin ja oikeusvaltion toimintaan liittyvissä kysymyksissä.

5.3. Faktojen valikointi ja niistä kiistely lisäävät polarisaatiota julkisessa keskustelussa

Yksi osa polarisaatiota on niin sanottu episteminen polarisaatio, jossa olennaista on jatkuva kiistely siitä, mitä faktat ylipäätään ovat³³.

Perusteluissa poliitikot valikoivat omaan ideologiaansa sopivat ja omia ajattelumalleja sekä intressejä tukevat tutkimukset ja kertovat näin tekevänsä tietoon perustuvia päätöksiä³⁷.

Poliittisessa päätöksenteossa asiat ovat usein tosiasioita vain tietyn intressiryhmän näkökulmasta. Esimerkiksi valtionvelan osalta sen määrä ja kasvuvauhti ovat faktoja. Sen sijaan keinoiksi alentaa valtionvelkaa suhteessa BKT:seen on olemassa useita erilaisia tutkimukseen perustuvia ratkaisuja.

Puolueet korostavat retoriikassaan yhä enemmän velanhoitoon liittyen ”faktoja”, minkä seurauksena toisia poliittisia ryhmiä syytellen valehtelusta ja väärän tiedon levittämisestä. Kun toisten poliittisten ryhmien esittämät väitteet kumotaan ideologisuuden vuoksi, seurauksena on affektiivisesti polarisoitunutta keskustelua.

Suomea ovat suojanneet affektiiviselta polarisaatiolta viisi eri tekijää:

1. toimiva yhteiskunta
2. yhtenäinen peruskoulujärjestelmä
3. laaja monipuoluejärjestelmä
4. luotettava perinteinen media
5. uskonnon vähäinen merkitys³⁵.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen korkea luottamus instituutioihin ja vähän taloudellista eriarvoisuutta. Selkeitä murtumia on tapahtunut vähitellen vuosien aikana ja niiden seuraukset alkavat todennäköisesti näkyä seuraavan kahden hallituskauden aikana. Esimerkiksi peruskoulujärjestelmä ei ole enää samalla tavalla yhtenäinen kuin aiempina vuosikymmeninä ja oppimistulokset ovat eriytyneet monien ryhmien välillä.

Yleissivistyksen taso on ollut Suomessa historiallisesti voimakas erilaisia uskomuksia ja salaliittoteorioita ehkäisevä tekijä. Näin ollen perusopetuksen korkeasta tasosta tulisi jatkossakin pitää huolta.

5.4. Velkaantuneessa valtiossa kovat puheet valuvat politiikasta kansan pariin

Kova retoriikka siirtyy vähitellen poliittisen eliitin parista myös muuhun yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja poliittisen eliitin affektoitunut viestintätäytyli siirtyy kansainvälisen tutkimuksen perusteella vähitellen myös muille yhteiskunnan areenoille³³.

Taloudellisen eriarvoisuuden kasvaessa yhteiskunnassa poliittinen polarisaatio voimistuu ja ihmiset hakeutuvat aiempaa voimakkaammin poliittisen janan ääripäihin³⁵.

Julkisen talouden menoleikkauksilla saattaa olla taloudellista eriarvoisuutta lisäävä vaikutus mikäli ne kohdentuvat hyvinvointipalveluihin ja sosiaaliturvaan. Eriarvoisuus näkyy ennen kaikkea nuorempien ikäluokkien elämässä, koska heillä ei ole vielä samanlaista taloudellista puskuria kuin vanhemmilla ikäluokilla. Eriarvoisuus lisää epäluottamusta ja luottamuksen heikentyessä affektiivinen polarisaatio voi voimistua erityisesti nuorten keskuudessa.

Vaikea taloustilanne koventaa poliittista retoriikkaa. Velkajarru ja puolustusmenojen samanaikainen merkittävä kasvattaminen tulevat aiheuttamaan vastakkainasettelua, joka vaikuttaa Suomen sisäiseen turvallisuuteen. 2010-luvulta alkaen voimistunut kehitys, jossa poliittinen eliitti käyttää muista poliittisista toimijoista ja joistain ihmisryhmistä hyvin negatiivista kieltä, tulee näkymään uudella tavalla siinä, miten turvallisuuspolitiikan ja sosiaaliturvan välisestä suhteesta puhutaan politiikassa. Sosiaaliturvaa ei enää automaattisesti tarkastella ihmisille kuuluvana oikeutena ja välttämättömyytenä. Vastaavasti turvallisuuden liittyvien menojen kasvattaminen nähdään välttämättömänä pakkona, jotta merkittävät ulkoiset uhat pystytään torjumaan.

LÄHTEET

1. CIRS (2025). Russia's Invasion of Ukraine: Assessments, Implications, Prospects. Policy Brief. Center for International and Regional Studies, Georgetown University in Qatar. <https://repository.digital.georgetown.edu/handle/10822/1101362>
2. Rumer, E. (2026). Belligerent and Beleaguered: Russia After the War with Ukraine. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2026/03/russia-ukraine-postwar-divided-european-security>
3. Hooker, R. D. Jr. (2026). Putin's next move? Five Russian attack scenarios Europe must prepare for. Atlantic Council Scowcroft Center for Strategy and Security. https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2026/02/Putins-next-move_Five-Russian-attack-scenarios-Europe-must-prepare-for.pdf
4. Majcin, J. (2025). Russia's threat to Europe goes beyond the battlefields of Ukraine. Commentary. The European Policy Centre. <https://www.epc.eu/publication/Russias-threat-to-Europe-goes-beyond-the-battlefields-of-Ukraine-6101fc/>
5. Vilnius Summit Communiqué (2023). NATO Press Release, 11 July 2023. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm
6. NOU (2023). NOU 2023:14 – Forsvarskommissjonen av 2021: Forsvar for fred og frihet. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, 161.
7. Schalin, J., & Arts, S. (2026). Bracing for a cold front: Assessing Russian and Chinese strategic objectives and hybrid threat capabilities in the Arctic. Hybrid CoE Paper 28.
8. Kollwe, J. (2026). Maritime insurers cancel war risk cover in Gulf as Iran conflict disrupts shipping. The Guardian. <https://www.theguardian.com/business/2026/mar/02/maritime-insurers-war-risk-cover-gulf-iran-shipping-strait-of-hormuz>
9. Elezi, S. & Kurtishi, N. (2019). Economic Benefits of Joining NATO – The Case of New Member States and Potential Impact on Sustainable Development in Macedonia. International Journal of Scientific Engineering and Research (IJSER), ISSN (Online): 2347-3878. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16008.49927>
10. Utrero-González, N., Hromcová, J., & Callado-Muñoz, F. J. (2019). Defence spending, institutional environment and economic growth: Case of NATO. Defence and Peace Economics, 30(5), 525–548.
11. Havula, P. (2025). Tiedotteita, yhteistyötä ja sensuuria – Näin Kiina pyrkii vaikuttamaan suomalaisen median kautta. Journalisti. <https://journalisti.fi/artikkelit/2025/12/tiedotteita-yhteistyota-ja-sensuuria-nain-kiina-pyrkii-vaikuttamaan-suomalaisen-median-kautta/>
12. Puranen, M. (2020). Kiinan vaikutusoperaatioiden "taika-ase" toimii myös Suomessa. The Ulkopolitist. <https://ulkopolitist.fi/2020/02/23/kiinan-vaikutusoperaatioiden-taika-ase-toimii-myos-suomessa/>
13. European Union External Action Service (2025). 3rd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats: Exposing the architecture of FIMI operations. <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2025/EEAS-3rd-ThreatReport-March-2025-05-Digital-HD.pdf>
14. Teitelbaum, V. (2025). Protecting Allied Societies from Disinformation Emanating from the People's Republic of China. NATO Parliamentary Assembly. <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2025-10/011%20CDSRCS%2025%20E%20rev.2%20fin%20-%20DISINFORMATION%20EMANATING%20FROM%20THE%20PRC%20-%20TEITELBAUM%20REPORT.pdf>
15. Bachulska, A., Karásková, I., & Szatters, K. (2026). Borrowed mouths and laundered messages: China's influence playbook in Europe. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/publication/borrowed-mouths-and-laundered-messages-chinas-influence-playbook-in-europe/>
16. Horowitz, M., Lehtisaari, K., Pöyhkäri, R., & Therman, S. (2026). Informaatiohehys Suomessa: Tutkimuskatsaus.
17. Juvonen, A., & Mantoiu, E. (eds.). (2026). China's Development Playbook: A Test for European Democracy Support. https://demofinland.org/wp-content/uploads/2026/01/Chinas-Development-Playbook-A-Test-for-European-Democracy-Support_FINAL.pdf
18. Voo, J. (2025). Russia's information confrontation ecosystem. International Institute for Strategic Studies. <https://www.iiss.org/charting-cyberspace/2025/06/russias-information-confrontation-ecosystem/>
19. Saari, S., Aunesluoma, J., Forsberg, T., Lassila, J., Mikkola, H., Oivo, T., Perkiömäki, M., Pesu, M., Pynnöniemi, K., Silvan, K., Tynkkynen, V.-P., Zavadskaya, M., Berg, S., Rantala, H., & Ruokamo, A. (2026). Venäjän laaja-alainen vaikuttaminen Suomeen 2000-luvulla: Pehmeästi pedattu mutta kova nukkua. Valtioneuvoston kanslia. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-954-7>
20. Sirkkunen, E., & Neuvonen, R. (Toim.). (2024). Media alustojen ajassa. Gaudeamus. <https://www.gaudeamus.fi/teos/media-alustojen-ajassa/>
21. Schwartz, S. A., Nelimarkka, M., & Larsson, A. O. (2023). Populist platform strategies: a comparative study of social media campaigning by Nordic right-wing populist parties. Information, Communication & Society, 26(16), 3218–3236. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2147397>
22. Bauvois, G., Pyrhönen, N. (2023). In Search for Unexpected Allies? Radical Right Remediation of 'the 2015 Refugee Crisis' on Social Media. In: Conrad, M., Hålfaldanarson, G., Michailidou, A., Galpin, C., Pyrhönen, N. (eds) Europe in the Age of Post-Truth Politics. Palgrave Studies in European Political Sociology. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-13694-8_11
23. Meriläinen, J.-M. (2025). The role of networks in spreading hate speech on Twitter. The Journal of Social Media in Society, 14(1), 258–278. <https://thejsms.org/index.php/JSMS/article/view/1467>
24. Uutismedian liitto (2025). Nuoret ja uutis mediasuhde. <https://www.uutismediat.fi/wpcontent/uploads/2025/01/ul-nuoret-uutismediasuhde-2025-poiminnat-tuloksista.pdf>
25. Horowitz, M., & Matikainen, J. (2024). Luottamusta rakentamassa: Media- ja informaatiolukutaito ja kansallinen resilienssi. Aikuiskasvatus, 44(4), 255–267. <https://doi.org/10.33336/aik.127660>, KUVI (2026). Mediakasvatuksen ja medialukutaidon korkeakouluopetus on katoamassa Suomesta – keskeiset havainnot jasositukset. <https://medialukutaitosuomessa.fi/laitosalomaa2026.pdf>
26. Yle (2025). Vieraskielisten mielikuvatutkimus 2025. Elokuu, 2025 / Yle, Asiakasymmärrys. https://drive.google.com/file/d/11-ZPyDd-bqKn5VO_fEks15cE13ptmCBb/view
27. Saarinen, A., Koivula, A., & Keipi, T. (2020). Political Trust, Political Party Preference and trust in knowledge-based institutions. International Journal of Sociology and Social Policy, 40(1), 154–168.
28. Ojala, M., & Matikainen, J. (2022). Heikentynyttä vai eriytynyttä? Suomalaisten luottamus uutismediaan. Media & Viestintä, 45(1), 44–67. <https://doi.org/10.23983/mv.115653>
29. Reunanen, E. ym. (2025). Uutismedia verkossa 2025. Reuters-instituutin Digital News Report - Suomen maaraaportti. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3975-3>
30. Wagner, M. (2024). Affective polarization in Europe. European Political Science Review, 16(3), 378–392. <https://doi.org/10.1017/S1755773923000383>
31. Campos, N., & Federico, C. (2026). A New Measure of Affective Polarization. American Political Science Review, 120(1). <https://doi.org/10.1017/S0003055425000255>
32. Kish Bar-On, K., Dimant, E., Lelkes, Y., & Rand, D. (2024). Unraveling polarization: Insights into individual and collective dynamics. PNAS Nexus, 3(10), pgae426. <https://doi.org/10.1093/pnasnexus/pgae426>
33. Suojanen, I., Lehtonen, J., & Saarinen, A. (2025). Tunteiden viemää. Affektiivinen polarisaatio ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset. Helsingin yliopisto, Helsinki.
34. Evkoski, B., Mozetic, I., Ljubešić, N., & Kralj Novak, P. (2025). Affective Polarization across European Parliaments. ArXiv:2508.18916. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2508.18916>
35. Saarinen, A. (2022). Vastakkainasettelujen aika. Poliittinen polarisaatio ja Suomi. Gaudeamus, Helsinki.
36. Kekkonen, A. (2023). Affective Polarization in a Multiparty Democracy: Learning from the Case of Finland. Helsingin yliopisto, Helsinki.
37. Koiranen, I., & Saarinen, A. (2025). Populism, technocracy, and affective polarization: Evaluating antipluralist dynamics. Acta Sociologica, online first.

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA